

PŘEDMLUVA

(z tištěné formy PD)

Tento sto šedesátý osmý svazek „Pramenného díla Ústředního statistického úřadu“ obsahuje výsledky definitivního zpracování statistiky přirozené měny obyvatelstva a příčin smrti v letech 1938 až 1940. Je to již osmý sešit příslušné XIV. řady našeho pramenného díla, ale první s podrobnými výsledky za protektorát Čechy a Morava. Analogická data za léta předcházející – ovšem podle tehdejšího státoprávního rozdělení – byla uveřejněna v následujících svazcích: sv. 53 za léta 1919 a 1920, sv. 59 (1921 a 1922), sv. 63 (1923 a 1924), sv. 77 (1925 až 1927), sv. 121 (1928 až 1930), sv. 145 (1931 až 1933), sv. 163 (1934 až 1937). Jejich územní srovnání s nynějšími daty, i když jen v rámci dat zpracovaných podle soudních okresů, je umožněno seznamem územních změn připojeným na následující straně.

Při srovnávání nynějších dat s daty pro dobu před rokem 1938 nutno dále přihlížeti k tomu, že data za léta 1938 až 1940 se nevztahují na německé státní příslušníky; jedinou v tom výjimkou jsou data o legitimacích nemanželských dětí v r. 1938, která nemohla býti přepracována podle nových směrnic.

Způsob šetření a zpracování dat se od roku 1925, kdy byla statistika přirozené měny obyvatelstva v Čechách a na Moravě zmodernisována a rozšířena, v podstatě nezměnil. Jen statistika zemřelých byla od r. 1939 po vzoru statistiky říšské v tom ohledu rozšířena, že členění podle ročníků věku přihlíží také k rodinnému stavu; data za rok 1938 se však již přizpůsobiti nemohla. Kromě toho bylo ještě změněno třídění národnosti: národnost česká a slovenská byly odděleny.

Mnohem více se změnil plán publikační, v němž se vždy různá úsporná opatření uplatňovala nejnapadněji. V tomto ohledu se nový svazek liší od předcházejícího svazku 163 hlavně v tom, že byla tentokráte vynechána kombinace příčin smrti s nemocemi sdruženými a podrobná data o plodnosti zemřelých žen. Oboje statistiky byly však také za léta 1938 a 1940 ještě zpracovány a jsou v Ústředním statistickém úřadu k dispozici. *) Další omezení tohoto druhu jsou méně významná a týkají se státní příslušnosti při rozvázání manželství a povolání rodičů legitimovaných dětí.

Některé menší změny v publikačním uspořádání jsou naproti tomu ziskem. Tak byla veškerá data podle soudních okresů doplněna úhrnem pro okresy politické a pro obvody vrchních zemských radů; pomocí úhrnů byla zvýšena přehlednost také u dat kombinujících povolání snoubenců a u dat o úmrtích tuberkulosou a o sebevraždách dle pohlaví a věku; okresní data o příčinách smrti byla rozšířena o dalších šest skupin nemocí, data o povolání ženichově o dvě další skupiny věkové a pod.

Územní členění řídí se tentokráte ve všech třech pozorovaných letech jednotně administrativním rozdělením podle stavu z 30. června 1940. K tomu však nutno připomenouti, že v listopadu 1940 byla vnitřní zemská hranice posunuta na prospěch Moravy a že v červnu 1942 bylo zrušeno 10 obvodů vrchních zemských radů a 23 politických okresů. Na základě dat dle soudních okresů dá se však nynější územní stav poměrně přesně rekonstruovati.

V Praze v červnu 1944.

Ústřední statistický úřad

^{*)} Statistika příčin smrti dle nemocí sdružených byla sice ve sv. 163 z úsporných důvodů uveřejněna jen pro celé tehdejší státní území, ale zpracována byla podle území, tedy odděleně pro Čechy a Moravu.